

15.7.2019

Suunnitelma Kemijärven patojen laajennusten rakentamiseksi

1	Hankkeen kuvaus	2
1.1	Taustaa ja pyydetyt muutokset jo olemassa oleviin lupamääräyksiin	2
1.2	Tarkoitus ja hankkeen seuraukset	3
1.3	Suunnitellut työt	4
1.4	Arvio työajasta	4
2	Vaikutusalueen vesivoimahankkeet	4
3	Ympäristön tila hankkeen vaikutusalueella	4
3.1	Vesistönosan ja hankealueen yleiskuvaus	4
3.2	Hankkeen välitön vaikutusalue	4
3.3	Alueen omistusolot	4
4	Hankkeen vaikutukset ympäristöön sekä yleisiin ja yksityisiin etuihin	5
4.1	Vaikutus virtaamiin, vedenkorkeuksiin ja virtausnopeuksiin	5
4.2	Vaikutus vesivoiman tuotantoon, kalastukseen ja kalastoon sekä vesiliikenteeseen ja sen rakenteisiin	5
4.3	Vaikutus maa- ja vesialueisiin, rakennelmiin ja laitteisiin sekä tarvittavat käyttöoikeudet	5
4.4	Vaikutus jääolosuhteisiin ja kulkuyhteyksiin	5
4.5	Patoturvallisuuslain mukainen selvitys	6
4.6	Vaikutus muinaismuistoihin ja muut ympäristövaikutukset	6
5	Vahinkojen estämis- ja vähentämistoimenpiteet	6
6	Oikeudelliset edellytykset	6
6.1	Hyödyt	6
6.2	Haitat	6
6.3	Johtopäätökset	7
7	Yhteenveto	7
	Liitteet	8

Suunnitelma Kemijärven patojen laajennusten rakentamiseksi

1

Hankkeen kuvaus

1.1

Taustaa ja pyydetyt muutokset jo olemassa oleviin lupamääräyksiin

Kemijärven säännöstelystä on annettu useita vesioikeudellisia lupia, jotka on lueteltu **liitteen 1** lopussa. Näiden lupien hakijana on ensin ollut Suomen valtio, joka on 7.4.1995 allekirjoitetulla sopimuksella siirtänyt Kemijärven säännöstelyhanketta koskevat oikeutensa ja velvollisuutensa Kemijoki Oy:lle, joka nykyään säännöstellee Kemijärveä.

Kemijoki Oy (hakija) on keskustellut patoturvallisuuden edistämisestä Kemijärvellä patoturvallisuusasioista vastaavan Kainuun ELY-keskuksen kanssa usean vuoden aikana. Näissä keskusteluissa on päädytty yhteisymmärrykseen siitä, että Kemijoki Oy korottaisi patoja Kemijärven kaupungin keskustassa Pöyliöjärven kohdalla yhteensä noin 2,6 kilometrin matkalta. Lisäksi rakennettaisiin uusia patoja noin 100 metriä näiden patojen yhteyteen. Patojen korotukset leventäisivät patoja niiden määrälle puolelle keskimäärin noin 2 metriä.

Samassa yhteydessä poistettaisiin lisäksi Kuumalammen veneensiirtolaite seuraavin perustein.

Valtion vesivoimatoimikunnan hakemuksesta Pohjois-Suomen vesioikeus on 18.5.1971 antanut päätöksen DN:o II/39/G-62/8, N:o 18/71/II, joka koski toisen vaiheen osalta lupaa säännöstellä Kemijärven vedenkorkeutta sekä säännöstelyn vuoksi tarpeellisten muutosten vahvistamista Keskikemijoen uittosääntöön. Tässä päätöksessä on tätä asiaa koskevaksi lupaehdon kohdaksi 8 e) määrätty seuraava:

”Hakijan on rakennettava kartalle 2 merkitty aallonmurtaja ja piirroksen R 2 Ke R 3003 a merkitty venevalkama korkeuteen N43 + 149,80 m luiskien ollessa 1:8. Padon ja aallonmurtajan harja on rakennettava padolle johtavan tien ja venevalkaman väliseltä osalta autolla liikennöitävään kuntoon. Venevalkamaa ja aallonmurtajalla suojattua aluetta hakijan on sallittava käyttää yleisenä veneiden säilytyspaikkana. Penkereen yli rakennettu veneensiirtorata on jätettävä paikoilleen. Siirtoradan kunnossapito jää sen käyttäjille.

Hakijan on rakennettava polkupyörällä ajokelpoinen tie pitkin asemakaavakartalle merkittyä Seinäläntietä ja Juhonpuiston halki patopenkereelle. Tien kunnossapito kuuluu tienpitäjälle.”

Tästä päätöksestä tehtyjen valitusten perusteella korkein hallinto-oikeus on 20.2.1975 antanut päätöksen, jonka mukaan muun muassa mainitun lupaehdon kohdan 8 e) ensimmäisen kappaleen kaksi viimeistä lausetta muutettiin kuulumaan seuraavasti:

”Hakijan on kartalle Pöyliöjärvi 2 merkittyyyn paikkaan rakennettava laite, jolla veneitä voidaan helposti siirtää patopenkereen yli kumpaankin suuntaan. Laitteen rakentamista koskeva suunnitelma on saatettava vesioikeuden hyväksyttäväksi.”

Vesihallituksen hakemuksesta, joka perustuu edellä mainittuihin päätöksiin, Pohjois-Suomen vesioikeus on 22.9.1976 antanut päätöksen DN:o 129/75/E-2/I, N:o 87/76/I, joka koski veneensiirtoratojen rakentamista Kemijärven säännöstelyä varten rakennettujen Kuumalammen ja Kostamojärven penkereiden yli. Tässä päätöksessä on tarkemmin määrätty muun muassa, kuinka edellä viitattu Kuumalammen veneensiirtolaite on rakennettava.

Hakija pyytää, että aluehallintovirasto muuttaisi edellä mainittuja lupamääräyksiä siten, että mainitun lupaehdon kohta 8 e) muutetaan kuulumaan seuraavasti:

”Hakijan on rakennettava kartalle 2 merkitty aallonmurtaja ja piirroksen R 2 Ke R 3003 a merkitty venevalkama korkeuteen N43 + 149,80 m luiskien ollessa 1:8. Padon ja aallonmurtajan harja on rakennettava padolle johtavan tien ja venevalkaman väliseltä osalta autolla liikennöitävään kuntoon. Venevalkamaa ja aallonmurtajalla suojattua aluetta hakijan on sallittava käyttää yleisenä veneiden säilytyspaikkana.

Hakijan on rakennettava polkupyörällä ajokelpoinen tie pitkin asemakaavakartalle merkittyä Seinäläntietä ja Juhonpuiston halki patopenkereelle. Tien kunnossapito kuuluu tienpitäjälle.”

Lisäksi hakija pyytää, että aluehallintovirasto kumoaisi Pohjois-Suomen vesioikeuden 22.9.1976 antamassa päätöksessä DN:o 129/75/E-2/I, N:o 87/76/I olevat, Kuumalammen veneensiirtolaitetta koskevat määräykset.

1.2

Tarkoitus ja hankkeen seuraukset

Hankkeen tarkoituksena on täyttää ne vaatimukset, jotka patoturvallisuudesta vastaava viranomainen Kainuun ELY-keskus on asettanut Kemijärven padoille.

Kemijärven kaupungin rakennuttaman Kuumalammen ympäristön puistoalueen keskeisin puistopolku kulkee osittain Kemijärven ja Kuumalammen välistä patopengertä pitkin juuri siitä kohdasta, jossa nyt puheena oleva veneensiirtolaite menee patopenkereen yli. Tämä veneensiirtolaite estää puistopolun käyttöä.

Toisaalta tarve Kuumalammen veneensiirtolaitteelle on ajan myötä vähentynyt selvästi. Veneiden siirto vesistöjen välillä tapahtuu nykyään lähes yksinomaan venetrailereiden avulla. Venetrailereiden käyttöä varten on rakennettu kolmeen kohtaan Kemijärven satamaan sekä Pöyliöjärveen veneluiskat, joita käyttäen tapahtuvat nykyisin veneiden siirrot Kemijärveen ja Pöyliöjärveen sekä niistä pois.

Kuumalammen veneensiirtolaite aiheuttaa sellaisia haitallisia vaikutuksia mainitulle puistopolulle, joita ei voida vähentää riittävästi muuten kuin poistamalla tämä laite.

Kemijärven kaupunki eikä Kemijärven osakaskunta eivät hakijan käsityksen mukaan vastusta Kuumalammen veneensiirtolaitteen poistamista.

Hakijan käsityksen mukaan hakemuksen mukainen muutos on merkitykseltään vähäinen eikä se sanottavasti koske toisen oikeutta tai etua. Sen vuoksi hakemus voidaan käsitellä vesilain 3 luvun 23 §:n mukaisen menettelyn mukaan.

Hankkeesta ei tosin aiheudu myöskään vesilain (587/2011) 3 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja seurauksia. Hankkeesta ei myöskään aiheudu luonnonsuojelulain (1096/1996) vastaisia seurauksia.

1.3
Suunnitellut työt Kemijärven patojen laajennusten piirustukset ja tekniset tiedot ovat **liitteenä 2**. Käytetty korkeusjärjestelmä on N₄₃.

Patojen laajennusten rakentaminen aloitetaan Kuumalammen veneensiirtolaitteen poistamisella. Patojen korotukset ja laajennukset tehdään moreeni- ja sorarakenteilla kerroksittain. Nämä rakenteet jyrätään riittävään tiivyyteen. Työ on enimmäkseen kaivinkoneilla ja kuorma-autoilla tapahtuvaa toimintaa.

1.4
Arvio työajasta Kuumalammen veneensiirtolaite poistetaan ja Kemijärven patojen laajennukset rakennetaan arviolta kesän 2021 aikana lupakäsittelyn pituudesta riippuen.

2
Vaikutusalueen vesivoimahankkeet

Kemijärven säännöstelyä koskevat vesioikeudelliset luvat on listattu liitteeseen 1. Tämä liite on luvan hakijan laatima epävirallinen kooste. Tähän hakemukseen liittyvät aikaisemmat päätökset ovat **liitteenä 3**. Suunnitelman **liitteen 1** alussa on myös luvan hakijan laatima, Kemijärven säännöstelyä koskeva epävirallinen lupa-ehdotusdistelmä.

3
Ympäristön tila hankkeen vaikutusalueella

3.1
Vesistönsosan ja hankealueen yleiskuvaus

Perämereen laskevan Kemijoen valuma-alueen pinta-ala on 51 400 km² ja järvisyys 2,9 %. Kemijoen suurimmat sivujoet ovat Ounasjoki, Raudanjoki, Kitinen ja Luiro. Vesistön suurimmat järvet ovat Kemijärvi sekä Lokan ja Porttipahdan tekojärvet. Voimalaitoksia Kitisessä on seitsemän: Porttipahta, Kurittukoski, Vajukoski, Matarakoski, Kelukoski, Kurkiaska ja Kokkosniva. Luirossa on Lokan vesivoimalaitos. Raudanjoessa on Permantokosken voimalaitos. Voimalaitoksia Kemijoen pääuomassa on kahdeksan: Seitakorva, Pirttikoski, Vanttauskoski, Valajaskoski, Petäjaskoski, Ossauskoski, Taivalkoski ja Isohaara. Korkein hallinto-oikeus on 22.5.2017 antamallaan päätöksellä myöntänyt luvan Sierilän voimalaitoksen rakentamiseksi ja käyttämiseksi Rovaniemen Oikaraisen kylään.

Hankkeen valuma-alueen kartta on **liitteenä 4**.

3.2
Hankkeen välitön vaikutusalue

Hankkeen välittömällä vaikutusalueella ei ole kansallis- tai luonnonpuistoja eikä luonnonsuojeluohjelmiin, so. soiden-, lintuvesien-, harjujen-, lehtojen-, rantojen tai vanhojen metsien suojeluohjelmiin tahi Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita.

Hankkeen välittömällä vaikutusalueella tai sen läheisyydessä olevia arkeologisia kohteita ei ole tiedossa, paitsi Särkelän historiallinen asuinpaikka. Hanke ei kuitenkaan vaikuta tähän historialliseen asuinpaikkaan millään tavalla.

3.3
Alueen omistusolot

Hankkeen mukaan rakennettavat patojen laajennukset sijoitetaan hakijan hallitsemille maa- ja vesialueille.

Rakennettavien patojen laajennusten ja korotusten naapurina sijaitsevat kiinteistöt, jotka on lueteltu omistajineen ja heidän osoitteineen **liitteessä 5**.

Hankkeesta on laadittu peruskarttapohjalle yleiskartat mittakaavassa 1:40 000 ja 1:5 000, **liite 6**.

Hankkeen välittömälle vaikutusalueelle on vahvistettu Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaava. Tälle alueelle on vireillä Pitkävaara – Pöyliövaara – Pöyliö – Asemanseutu - keskusta alueiden yleiskaava. Tälle alueelle on lisäksi vahvistettu Kemijärven 3. ja 4. kaupunginosan asemakaava. Hanke ei vaikeuta mainittujen kaavojen toteuttamista alueella.

4

Hankkeen vaikutukset ympäristöön sekä yleisiin ja yksityisiin etuihin

4.1

Vaikutus virtaamiin, vedenkorkeuksiin ja virtausnopeuksiin

Hankkeella ei ole vaikutusta Kemijoen eikä Kemijärven virtaamiin, vedenkorkeuksiin eikä virtausnopeuksiin.

4.2

Vaikutus vesivoiman tuotantoon, kalastukseen ja kalastoon sekä vesiliikenteeseen ja sen rakenteisiin

Hankkeella ei ole vaikutusta Kemijoen voimalaitosten vesivoimantuotantoon.

Hankkeella ei ole vaikutusta Kemijoen eikä Kemijärven kalastukseen eikä kalastoon. Hankkeen vaikutusalueella toimivat Kemijärven osakaskunta sekä Yli-Kemin kalatalousalue. Osakaskunnan ja kalatalousalueen yhteystiedot ovat **liitteenä 7**.

Hankkeella ei ole muuta vaikutusta Kemijärven eikä muuhun vesiliikenteeseen eikä niiden rakenteisiin, kuin että Kuumalammen veneensiirtolaite poistetaan.

4.3

Vaikutus maa- ja vesialueisiin, rakennelmiin ja laitteisiin sekä tarvittavat käyttöoikeudet

Hankkeella ei ole vaikutusta muiden kuin luvan hakijan hallitsemiin maa- tai vesialueisiin. Tiealueita, joiden alla oleviin maapatoihin hakijalla on jo pysyvä käyttöoikeus aikaisempien vesioikeudellisten lupien perusteella, muutetaan seuraavasti. Maapadon numero 1 harjaa nostetaan 160 metrin matkalta noin 15-20 cm:llä korrattamalla sen päällä olevaa maantietä tämän mitan.

Hankkeella ei ole vaikutusta sen vaikutusalueen tai sen ympäristön pohjavesiesiintymiin.

Hankkeella ei ole vaikutusta muihin kuin edellä mainittuihin hankkeessa purettaviin laitteisiin.

Patojen laajennukset sijoittuvat alueille, joille hakijalla on pysyvät käyttöoikeudet aikaisempien lupien perusteella. Patojen korotusten alueisiin hakija on saanut pysyvät käyttöoikeudet jo aikaisempien vesioikeudellisten päätösten mukaisesti.

4.4

Vaikutus jääolosuhteisiin ja kulkuyhteyksiin

Hankkeella ei ole vaikutusta jääolosuhteisiin.

Hankkeella ei ole vaikutuksia vaikutusalueen tiestöön eikä rautateihin.

4.5

Patoturvallisuuslain mukainen selvitys

Patoturvallisuuslain (494/2009) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu selvitys hankkeen tarkoittamasta Kemijoen patojen laajennusten mahdollisesta patomurtumasta aiheutuvasta vahingonvaarasta ja sen vaikutuksesta patojen mitoituserusteisiin on seuraava. Hanke ei muuta tällaista vahingonvaaraa. Hanke täyttää patojen mitoituserusteet toteutuessaan.

4.6

Vaikutukset muinaismuistoihin ja muut ympäristövaikutukset

Hanke ei uhkaa alueen arkeologisia kohteita, eikä sillä ole vaikutuksia muinaismuistoihin. Hankkeen läheisyydessä on Särkelän historiallinen asuinpaikka.

Hankkeen läheisyydessä sijaitsevat Kemijärven keskustan kulttuuriympäristökohteet. Hankkeen vaikutusalueella ei ole valtakunnallisesti eikä maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita eikä muita arvokkaiksi luokiteltuja perinne- tai kansallismaisemia.

Hankkeella ei myöskään ole vaikutuksia kansallis- tai luonnonpuistoihin eikä luonnonsuojeluohjelmiin, so. soiden-, lintuvesien-, harjujen-, lehtojen-, rantojen- tai vanhojen metsien suojeluohjelmiin tai Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden luontoarvoihin. Hankkeen vaikutusalueella kasvaa muutamia uhanalaisia kasveja. Hanke ei hakijan mielestä aiheuta merkittäviä negatiivisia vaikutuksia alueella tunnetuille uhanalaisille eliölajeille tai niiden elinympäristöille.

Hankkeen ympäristövaikutukset eivät ole sellaisia, että hankkeesta olisi suoritettava virallinen ympäristövaikutusten arviointi.

5

Vahinkojen estämis- ja vähentämistoimenpiteet

Luvan hakijan mielestä hankkeesta ei aiheudu kohdassa 4.3. mainitun lisäksi vahinkoja muille maa- tai vesialueiden omistajille tai muille tahoille. Hankkeessa poistettava Kuumajärven veneensiirtolaite sijaitsee kokonaisuudessaan hakijan hallitsemalla maa-alueella.

6

Oikeudelliset edellytykset

6.1

Hyödyt

Hanke on oikeudellisesti välttämätön Kemijärven säännöstelyn näkökulmasta, koska hanke täyttää ne vaatimukset, jotka patoturvallisuudesta vastaava viranomaisen on asettanut Kemijärven padoille. Näin ollen hankkeen hyötynä on Kemijärven patojen patoturvallisuus. Lisäksi hankkeen hyötynä on Kuumalammen ympäristön puistopolun käytön helpottuminen. Tämän vuoksi hankkeen erillisten rahallisten hyötyjen arviointi ei ole tarkoituksenmukaista.

6.2

Haitat

Hankkeen johdosta ei muodostu vahinkoalueita.

Edellä kohdassa 1.2. todetun mukaisesti Kuumalammen veneensiirtolaitteen poistaminen ei aiheuta hakijan mielestä rahassa arvioitavaa haittaa.

6.3

Johtopäätökset

Hakemuksen mukainen muutos on merkitykseltään vähäinen eikä se sanottavasti koske toisen oikeutta tai etua.

Hankkeesta saatava hyöty on merkittävästi suurempi kuin siitä aiheutuvat kustannukset. Hankkeesta ei aiheudu vesilain 3 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja seurauksia.

7

Yhteenveto

Hankkeessa poistetaan Kuumalammen veneensiirtolaite sekä rakennetaan Kemijärven patojen laajennuksia ja korotuksia alueella, joka sijaitsee Kemijärven kaupungin keskustassa. Hankkeen pääasiallisena tarkoituksena on varmistaa Kemijärven patojen patoturvallisuus patoturvallisuusviranomaisen edellyttämällä tavalla. Hankkeen kohteena olevat maa- ja vesialueet ovat luvan hakijan hallinnassa sekä ennen tämän hakemuksen tarkoittaman hankkeen toteuttamista että sen jälkeen.

Hakemuksen mukainen muutos on merkitykseltään vähäinen eikä se sanottavasti koske toisen oikeutta tai etua. Hankkeesta saatava hyöty on merkittävästi suurempi kuin siitä aiheutuvat kustannukset. Hankkeesta ei aiheudu vesilain 3 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja seurauksia.

Yhteenveto on **liitteenä 8**.

Liitteet

Suunnitelma Kemijärven patojen laajennusten rakentamiseksi

1. Lupaehdotyhdistelmä ja päätösluettelo
2. Rakennettavien Kemijärven patojen laajennusten piirustukset ja tekniset tiedot
3. Hakemukseen liittyvät lupapäätökset
4. Valuma-alueen kartta
5. Hankkeen naapurina olevat kiinteistöt, niiden omistajien nimet ja osoitteet
6. Hankkeen yleiskartat 1:40 000 ja 1:5 000
7. Osakaskunnan ja kalatalousalueen yhteystiedot
8. Yhteenveto